د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپېريال ترمنځه اړيکې دي. جغرافيه هغه ساينس دي چې د مځکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوې جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوې چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټرې" ليکلې د ديو علاقه زياتره [illegible] بجوړ [illegible] د [illegible]ميندونو په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانېزی او سمه رانېزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلې ده، په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګېدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزېدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. يو خواه د تنګې منډا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله يې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هرياڼکوټه پورې. او دغه علاقايي د اتمانخېلو په وړو څانګو ويشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سيمه کښې ده چې بهمرې څانګه د اتمانخېلو پرې ميشه ده، دغه علاقه دغه سيمه په سنګاوو، کوهې، برمول، مياه خان، پيپل، تر خرکۍ يادېږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل ميشته دي دغه سيمه نه بهر تر لوند خوړه پورې ميشته دي چې خټک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دي.

بل خواه د ديو سيمه په اورکزۍ ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لري او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوي او خپله خاوره يې تل ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لري. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په ډير کښې لوۍ علاقې لري چې شمېر يې تر ډير حده پورې زيات دي اتمانخېل قبائل يو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبيلې سره پوله لري بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبيلې سره پولې لري او بل اړخ ته يوسفزو سره پولې لري د مردان د سيمې اتمانخېل ګير

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپېر پولې د خټکو او يوسفزو سره لري او په دير په سيمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لري چې يه ډير ځايونو کښې د يوسفزو سره ګډ پرا ته دې

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم ميشه دې چې پولې د کاکړو سره لري او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دې. د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولايتو کښې ميشته دې او ورسره د پښتنو ګن شمېر نورې قبايلې ورسيږي نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوا بې، سوات، شانګله، تر اټکه او بيا تر هيندوستانه خوا ره شوې.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حيات خان په خپل کتاب حيات افغانی کې وايي چې

(دی قبيلې ځنی کورونه د کابل په شمال يعنی کوه دامن کې ميشته دي ... ددوي يو ښاخ کوچيان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حيات خان ذکر فيو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه يوزينی‌ندی بلکی اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولايتونو کې ځای پر ځای‌استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۴۹.

د ۱۸۴۹ کال دا کتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزي د علاقې دا تمانخېلو کلیو په مثبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامي کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر دا انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کی او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تری شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګڼل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې دا تمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خر کی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول .
کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه
اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی٫ میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول د اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د
تحصیل کاتلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي
بي تر مشری لاندې له پیښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه
اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی
وکړی.

په **۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل برېډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله
کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه ھغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه
جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلي د اتمانخېلو ډیر په
سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل برېډشا د اتماتخېلو په کلی د
دواړه طرف نه او هوم له مخي طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف
نه ډیری حڅی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له
وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلي يې په درې طرفه ګير کړي وو. دغه کې انګريز فوځ له خواه يو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګريز ته سخت نقصان ورسيده له انګريز د فوځ څخه وژنی وشوې او ډير پکې زخمان هون شه. انګريز ليکې چې دغه اتمانخېل کرنل بريېشا ډير معمولي ګڼلی .وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو يو ځل بيا په انګريز فوځ باندی وړی وړې حملی شروع کړی چې په دغه وخت کې يې د انګريز له خواه چې کوم سامان تللو راتلو هغه باندی اتمانخېل ځوانانو حملی شروع کړی بلکې د دغه سامان لوټ کول يې شروع کړه ځکه چې انګريز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.

.

.په دغه باره محمد حيات خان په خپل کتاب کې ليکی چې

مشريقی برخه کې بهمری ځانګې اولاد اسمعيل خېل داوت خېل او سه سمده ميشته دي. د بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمير د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډير لوټماران او جنګياله دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په مياشت کې د انګريزانو د فوځ په زريعه او د پيښور کمشنر جان بيچر په تدبير د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعيت په ډول ګوزاره کوي. دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مينه لرله او هندوان به يې نيول او له هغوی به يې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهي سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنډ د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باچوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور څانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریایې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګنډیری نری اوبه سپین خړی ناوی ډهنډ کوټ ټوټی اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او برید جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او برید نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنډ د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندي د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه

اتمانخېلو غازیانو د مردان او پیښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پیښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پري سخت ناراضه وو. او مخالفت ته یي ملا تړلې وه. د دي ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومی یو فرنګی اخیستي وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوي وو. جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګړی په مقام دیره وو. چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل** د ناوي ډهنډ د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پري حمله اوکړه، دغه وخت انګریز لیکې چې په ۷مه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر شه چغې یې کړي چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځایی شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج بنګ هؤنډ لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښي شوي وه چې انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. سر جارج مخکښي لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښي ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوي انسان وو.

.۱۸۵۲

په کال۱۸۵۲ کې اتمانخېلو د هشتنګر کې او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کې په پرله پسې د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل.
د ابازی چارسدی قعلی چې په کال ۱۸۵۲ کې جوړه شوي وه له انګریز له خواه چې د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال۱۸۵۲ کې یې اجون خان ته پنا ورکړه چې د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چې له انګریز په زړه یې کرکه لرله او د تنګي کلي کې اوسېدو.

اجون خان به خپلي مځکې بغیر کرلی پریښودل چې دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چې انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کیدلو څه حصه هغسته که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولټه به د انګریز له خواه د هغه سړي نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کيږدله. اصل کې اجون خان انګريز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه ټسل هوم د اجون خان دانګريز سره په تيرو څه وجه له کېبله راغلي وو.

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او التـه يې پنا وغستلله او اجون خان د انګريز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې يې ځان سره يې نور هوم د انګريز له خوا تښتيدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپريل د مياشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګريز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي بريد وکړو چې ډ هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانګ غار اتمانخېل وايې. په دغه بريد کې يو تحصيلدار اوژلې شه. او دغه حال يې د دغه تصيلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصيل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه يې مړه کړل او دغه ځائې د انګريز له خوا يې ډير سرکاری مال هوم تالاکړل. چې انګريز ليکلې چې لوټ يې کړه. مخکې له انګريز له خوا وليکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبيلې د دي قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګريز يره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپريل انګريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګریز فوځونه . .راراوانیدل پیل کړه

دغه فوځې دسته له انګریز له خوا (سر کولن کیمپبیل) په مشرۍ کې کوله چا چې په ابازۍ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ایچ آر جیمز د فوځ سره وو. اول وارې یې په ناوی ډهنړ حمله وکړه. د دی مقام تعریف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر څومره مقاماتو د فرنګی فوځونو حملې کړیدی. په هغی کې ناوی ډهنړ ډیر مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلې نه ډیره پښه او مظبوطه قعله تاو وا چې دغه قعله د کلې څلور طرف ته وه. په دغه قعله ورغتل ډیر زیات ګران کار وون چې مخکې انګریز د دغه قعله په نیزدی فصله کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګریز فوځ له سامان ارسدا چلیدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کیدلی شه په دغه کې انګریز فوځ قعله ته ډیر زیات نیزدی شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګریزانو یو بل لیدلو بلکې اوازونه یې د یو بل هوم اوریدلی شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعله نه پرې راوتل او د تکبیر چغه یې کړه. انګریز مخکې بیانی چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خیمو وه چې سمدستې پرې راغله او وایې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډیره کمه نه وه. دغه کې انګریز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګریز فوځ سامان سمبالول کې وخت لړیدو. چې دغه وخت انګریز اسرار جی این هارډنګ ډیره بهادری وکړه خپل فوځ یې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعلله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان يې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازې د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټې اګره نومی غرځیزه درو تنګو سختو او خطرناکو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندې راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبلله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیجه کې د انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اځر افغانی صېب لیکې چې .

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي باندے کېمپ او لګاوه..نو اُتمانخېلو په مشهور مرکزی کلی پړانګ غار ـځ دَ حملے کولو اراده اوکړه .. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخېلو په قبلځیزه حصه کښے په داسے برېد دے ېعنے دَ اتمانخېلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاـقے ته سېلمه او دَ اوتمانخېلو دَ امبار اُتمانخېل او دَ پنډیالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځاـځ دَ وهلونه دَ فرنګې غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخېلو طاقت ختم کول وو..په پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګې ته دَ انګرېزانو برېګېډ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ـځ نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخېل ګېالی وو..ورسره دَ

هغوې په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپېد اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازیان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلي وو دغه ټول په شمار بانډے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کیمپبل المعروف په لارډ کلائیډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنډیری او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېړه بانډے دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ئے چپاوُ اوکړه له هغه ځایي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چي څو ورځي پر له پسي جنګ اوشه چي په دغه کي انګریز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وي. د پړانګ غار په جګړه کي انګریز ته هوم کره نقصان وشه. چي ټوټل پکي ۱۸ کسان مړه او زخمیان شه.

مخکښي انکریز وایي چي د پړانک غار اتمانخیلو علاقه ډیره سخته وه چي لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلي ورے غ وران ئے کړ..نور دَ غره درو ته دَ ښوتلو تاب ئے نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کي د ټوټی اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حمیدخان.

انکریز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ دریاب ئے پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل برېد او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ئے قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو ا و مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاقے حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښي ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبیلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډېرۍ کلي بانډے پراته وو..دَ فرنګي فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه رآوګر ځېدو په ګنډېرۍ ئے حمله اوکړه او کلے ئے وران کړله ..او دے قام مشران ئے اونېول لرېے ورځے پس دَ رووانی قبیلے مشران راغلل..معافي ئے اوغوښته درخوست ئے منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پېښور کمشنر وو هغه ترېنه يوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګرېزانو او قبائلو دَ دغ اقرار نامے مطابق دَ رواني قبیلے خلقو کړے دَ ګنډېرۍ نه اوچتے شوے او دَ جلاله (ضلع مردان)په مېره ئے ډېره اونېوله ...جلاله ته دراني قوم اتېا ګنډېرۍ نه راغلے وے

په دوې کښے یوه کورېنۍ دَ پېرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قندهارۍ کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پېر صالح اولاد دے ..دَ پېر صالېح زيارت په طورو مردان کښے ..دَ کورېنۍ دَ رواني قوم ستانه دار دی او په دی غزا کښے دَ پېرانو دَ دے کورېنۍ مشرانو ښه مردانه بهادرې کړے وو..دَ رواني قوم سره يوه بله کوېنۍ چه ګنډېرۍ نه جلاله ته په کړه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورېنۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ ځمکنو دَ مشهور مرېد اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدېق او اخوند محمد رفېق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورېنۍ کښے اخوند فقېر شاه دَ ناوی ډهنډ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبیا چه انګرېزانو ګنډېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ رواني قام دَ غازیانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د بریدن پیل کولي اراده ولرله.

۱۸٦٦.

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوي وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۳۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پرا ته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې ولې زمونږ په زد ودریدلې .

په مارچ ۱۸٦۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تړسل لري. خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د ملکانو سخه ادا شوه .

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه برمول کلی ته په کډه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دې توګه د کوهي او پیپل دوه کلي په میدان په مځکه پراته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو.

د جولای ۱۸٦۴ کې کې اسستنټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې اتمانخېلو څخه وژنې وشوي او څه پکې زخمیان شه. دغه جنګ څه وخته پورې بار بار وشه چې په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه.

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږیدله او څه ملکان یې ونیولي شه. خو دغه نه پس انګریز خپل فوځ تیار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي.

د کال **۱۸۶۶** په ۷ مه جنورۍ د پېښور څخه د انګریز فوځیان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پینډۍ څخه راوتله او بله د ایبټ اباد څخه چې په نوښار کې د بریګیډېئر جنرال ډنسفارډ او د پولیټیکل افسر کرنل بیچلر په مشرۍ کې جمع شه. دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي.

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ میاه خان طرف ته لاړو چې نیم فوځ یې پریخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ یې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي یې هوم وران کړو دغه کې دغه کلي وسوځولۍ شه. دغه کلي پلۍ د خان په وړاندې تبا شه.

یوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شیرخانه او زومندۍ په دې یره وو چې زمونږ کلي به وسوزلۍ شي. په بله ورځ فوځ له میان خان څخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندې د دوه کالو لپاره جرمانه ولږيدله. برمول کلي تبا شه. ديولونه يې په هاتيانو ونړيدل.

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلي له خانانو سره سيټلمنټ وکړو

۱۸۷۸.

د کال ۱۸۷۶ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهري کينال باندې ۱۰۰ تعداد کې اتمانخېل ځوانان راغله د مياں روکنديين په مشرۍ کې او حمله يې وکړه چې هغه له کبله دغه حمله کې له انګريز له خوا وژنې وشوې او له کيمپ هغه ځايه وران کړي شه او له هغه ځايه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کې وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د بوټ کور څانګې سره تعلق لرلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګرېز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپرى کلي باندى فوځى کاروايې وکړي. سپرى هغه کلي کوم کې چې میاں روکندين اوسيدو. او حکم وکړي شه چې دغه سړى ونيولى شې. دغه کلي د انګرېز د واک لاندي د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروايې داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشې. چې فوځ په پټه لاړ شي او خپل کار وکړي .

په کال ۱۸۷۸ فروری په ۱۴ مه نېټه يو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائډ له څخه وه. د مردان د سيمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګرېز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګرېز ټولنې مشرى کيپټن ويګرام بيټې کوله چې ورسره کيپټن کاواګناری هوم وو چې پوليټيکل کمشنر پښېور وو.

په هغه لار يې نيولې وه کومه لار چې د ابازۍ او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نيږدې شه. په شمالي طرف يې د غرو نه واوړيدل او د سوات کينال له کرښې څخه تيرودو ورسته ۲ ميله لرې د ابازۍ څخه او هلته ښکته شول اسونه يې د شپيته کسانو په واک کې پاتې کړو چې ابازۍ قعله ته يې بوزی. باقې فوځ پيدل راوان شه. له هغه وريسته د په يو تنګه لار انګرېز فوځ کوټل سپرى ته ورسيدل. دغه ځاى څلور سحت راورسيدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پوليټکل افسر اويل چې مياه رکنديين به په جمات کې وي يا به د کور په برج کې به وي دا ځايې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رڼا ولږېده انګریز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پټنا هغستې هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چتونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینختته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلې شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنووتې وو یو خواه دغه کلي واله ناخبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلې شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزي شروع کړي او فوځېان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستی وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپی جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو ښانګې زیر کو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپرې کلې ځوانانو په یوریا څل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړې شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لورې چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړې وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شې. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی څانګه وه. مخکې انګریز وایې چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پورې زمونږ په فوځ او په فوځې سامان .ډزې کړې وې. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې

انګریز لیکې چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایې چې مخکې مونږ شکوکس نه سدو او خونګې طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومې ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزی په مونږ وکړې چې مونږ يې ېې ځایه کړو. مخکې وایې چې لیپټنټ کاکریل دغه ورځ د پل لاپاره ځای کتلو چې فوځ ته اسانتیا شي چې له دغه کېږله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګریز بریدن وکړو چې ډیر زیان یې ورته ورسو او اتمانخېلو ډیر په ننګ او غیرت باندې د انګریز خلاف جنګ اوکه. چې له انګریز له خواه ۲ فوځیان افسران او ۳ عام فوځیان اوژلی شه. چې دغه فوځیان کې لیپټنټ کرنل بیټي هوم شامل وو. د انګریز د فوځ څخه ۲۱ فوځیان زخمیان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهیدان شوي وو چې ډیر پکې زخمیان شوي وو.

۱۸۹۷.

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګریز د ملاکنډ په پوسټ حمله ور شوي وو. چې زیاتره پکې دپړانک غار یا لمن اتمانخېل او شموزی اتمانخېل وو. ډیر اتمانخېل د مومندو سره هوم میلاو شوي وو د هډا مولا په مشری کې چې په شنکرګړ کې حمله کړې وه. او د شبقدر په جنګ کې یې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزی اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدرې په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړی د سیند پل ونیسې او د انګریز د باجوړ په تللو یې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګریز فوځ د جنرال میکلیجان په مشری کې چې یو بریګیډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل باندې ورسيدو. دغه نه پس جنرال بيندېن بلېږ ګوسم کلي ته راغې چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګريز له خواه وصله وغبنتلی شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوي خو زياتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بيندېن بلېږ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل يې جارې وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمير کې شموزی ا تمانخېلو د مامونډو سره شامل شه چې په جنرال جافريز په کيمپ حمله وکړې. دغه کې د بوټ کور يا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګريز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله .د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولايی باندې اتمانخېلو او سواتيانو سره په ګډه د کوتل په فوځې کيمپ حمله ور شوې وو چې او انګريز وايې چې سړې په سوات سيند اوړي او له نور لښکر سره يو کيږي. مخکې انګريز ليکی چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کيمپ پريخودلی شې کوم خواه چې د انګريز د فوځ ۳۱ پنجاب ايفينټري پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروری وه چې په شمالی پوسټ باندې د لښکر له خواه غټې حملې شروع وې او دغه کيمپ کې فوځيان محفوظ نه وو چې ځان يې د لښمر څخه بچ پاتې کړی وو. دغه وخت کې د مردان د سيمې نه نور فوځ راورسيده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لوی تعداد کې شامل مړي شه. مخکې ليکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوری ورسیدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک میورو اتمانخېل شهید کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه یې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې لیکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زین الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګریز وایې چې په لښکر کې زیات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي میاه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګریز ریپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځیان ډیر سخت ستړې شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډیر جزبه او په ډیر حمت سره چنګیدل د انګریز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پورې په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبیلو پکې هوم په یو لښکر کې جنګیدلې وو چې دغه کې د سواتی ادینزی د تالاش خلک باجوړی د میدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره باندې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهیدان شوې وو. بل خواه وایې چې په چګدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهیدان د پښتنو د لښکر له خواه شوې وو.

د دیر لیوی هوم څه ملیشه په لښکر کې شامله شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدری نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایې چې په دي وخت کې زمونږ خلاف اتنانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتی هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتی رانیزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایې چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغانې صېب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سرتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسی د سم رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځد سوات سیند په غاړه په قلنګئ دره باندې راواوخت اکره. ټوټئ. کوټ. مینه طرف ته را تاو شه. او بله حصه لښکر د درګئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېد اتمان خيلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوے ډنډ. سپري. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنډ قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زيات غازيان هلته په اګره اوتړوتئ کښې په جنګ کښې ګير وو. د پړانګ غار اوسپري ابادی ورانے شولے.

مخکې انګريز وايې چې دغه وخت د مرخنۍ په پيښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا ميشته شوې وو. دغه وخت د جنرال جيفريز جنرال جافريز په مشری کې اراده وکړه چې په انزرګی دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقی باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کبله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګريز له خواه اتمانخېلو ته دا وړاندیز پيش کړي شه چې تاسو ټول تسليم شئ.

په نومبر ۲۲ نېټه اباڑی ته وليږلې شه د ليپټننټ کرنل مونټانارو په مشری کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ۲۳ مه نېټه د کرنل ريډ په مشری کې نور فوځ هريان کوټ ملاکنډ ته وليږل شه چې د بر ټوټی لاندې دغه علاقه پرته ده. بلله ورځ د انګريز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسيدل چې دغه ځای د کوټ اګری بر ټوټی او د خانوړی د اتمانخېلو د ملاکانو سره يې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګریز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګریز ته حواله کول هوم شامل وې. دغه نه پس انزرګۍ ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېبله هیڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اګره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوې وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګریز فوځ بر ټوټۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړې کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځیانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هریان کوټ او هیرو شاه بانډې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامیاب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډیرې کلي کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصلحه انګریز فوځ ته حواله کول ووه.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار یا لمن اتمانخېلو باقې شرطونه ته تیار شه خو د وصله ورکولو څخه یې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږېدله کومو چې فرنګې فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل.

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګریز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپي. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قیصه ده چې په شاه یې ډېر اوامیل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګریز په خلاف یې میړنې خولې دي .

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حلیمزو او ترکزو د روحیې له مخې بې باوري لا پسې زیاته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بریدونو لړۍ پیل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزی د محاصیل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د میرباز اتمانخېل او د حکیم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټۍ **ملک میرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپي شوی او وروسته یې د انګریز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینی ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی ابازی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال **۱۹۰۴** کې تنګې د اباژی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار اتمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو څمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ **۱۹۰۷** کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر څواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته ارډر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دې کې څه لښکر چې نه یې غوغتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشرۍ کې یوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پیل لپاره د وټکاکلو.

انګریز مخکې لیکی چې دوی په پرله پسې توګه درې ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګرېزانو د لاس لاندې له خاورې لومړی برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزۍ کلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومترۍ پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه میله لیرې. هوم دغه رنګه پرې برید وکړی شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملکری وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره برید ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو .دوکانونه لوټ شول او لښکری ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه

مخکې لیکې چې په مجموعي ډول د شبقدر او ابازۍ د انګریزی فوځی پوستې مظبوط .کړي شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه یې په ۱ اپریل وکړه

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زیاتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېری لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوي سیمو ته ننوځي. محاصېل د کوډا خېل مومند اول واری د میټۍ موسا خېل ته درخواست وکړو خو التته د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې تر لاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلي او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولی وه. خو په دې کې دوي لږه کامیابي ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابي ترلاشه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفی صاحب د بټیکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبايلو سمدستي د خپلو معيارونو په لور روان شول او په ځو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډير پکې افغان خاصداران وو د افغان خاوري څخه بوهاى ډاګ او کماڼي ته راوتلي.

د اپريل په دولسمه نيټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوى د خپل پلار په نمائندګۍ حاضر شو. ځوک ناروغه وو. دلته دوى د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره يوځاى شول پداسې حال کې چې محاصيل چې په وروستي بريد کې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خيل د جرماني د ورکولو په حال کې و، يو ځل بيا زړورتيا وښوده او په تيزۍ سره د لښکر سره يوځاى شول.

اپريل په ۱۷ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کيوو يو کمان، او ۲ توپ او ۵۵۰ پيادل فوځ د ليپټنټ کرنل فين لپاره وليږل شول او جنرال سر جيمز ويلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګريز د ۵۰ په اسونو ناست فوځيانو او ۱۰۰ پيادہ فوځيانو له خوا ونيول شوه او د متا او ابازي تر منځ په ګړۍ صدر کې پوسټ جوړ کړى شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کماڼې کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلي د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالۍ دره کې د ډاګ له منځه وړل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوډ ملا شاکر محاصیل کوډا خېل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیېړل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پیښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره ابازي ته وتښتېدو. او التهه هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلمه یوه برخه وړاندیز شوې وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلي کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګریز لیکي چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لویدیځ کې زموږ د پولې باندې د پینډیالۍ د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر باندې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځۍ او مټۍ پوسټ کې یوځای شۍ. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوې. دغه کې انګریز وایې چې مونږ ته نقصان وکړي شه.

د 1 امه رائل وارویکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلۍ شه.

د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه.

د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه.

دغه انګریز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو

.

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډئر جنرال انډرسن په مشرۍ کې د پښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل رااروان شه. په دغه شپه باندې د مټه په پوسټ باندې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویلکاکک ارډر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوي دا وخت په غلنئ مومندو کې دي. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړي. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وي

د ملاکنډ نه د وتلو

د غلام خان تسلیمېدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پرې ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوې. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوې دې. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دي جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیېل شوي وه.

د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه ۱۰۰۰ **اتمانخېل** لښکر وو.

پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مومندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پورې جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغانې صپب لیکې چې

په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل شکته را پریوتل د پیښور په علاقه کښې ځې د فرنګي په) څوکو حملې شروع کړي. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي .(ځې اوکړه .

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقې د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لورې وخوځېدو او غونډیې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوې ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره نالۍ وه. غازیان چې د ښۍ لورې د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لورې د سکهانو د دري پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکرې بیرته کلي ته ستنې شوې نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکرې اعتراف کوي چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازیانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېرې مړانۍ توریل په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې رانوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتیجه یې ورنه کړه.

په ۲۴ می کال ۱۹۰۵ بانډې خبر ورکوی مومند فیلډ فورس له خواه انډین سټیټ سیکریټری ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بریکیډ د لارۍ نه شاتو خپل ته په وړوکې جرپ بانډې منتقل شه. او مخکې وایې چې د امبار اتمانخېل ډیر سخته مورچه نیولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخېل** وو چې د ناوکۍ خلک پکې هوم وو. وس هغیو دغه ځای نه منتشر کړي شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پینځه پنځوست وژنی شوی او وایې چې مونږ انګریز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګریز وایې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پریښودو ګومبټۍ ته لاړه او د میرباز خان کور مو وران او ویچاړ کړو. او بیا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځایی فوځ سره میلاو شه. بیا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلي ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګریز د رسمي اسنادو په وینا د مۍ میاشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبایلو یوې دوه زره کسیزې قوې د امبار د سیند شۍ لورې ته انګریزي قواوو په مقابل کې ټینګې مورچلې نیولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک یو ویشتم او اتم نمبر .غرنۍتوپچي قواوو سره یې جګړه وکړه

د مۍ د میاشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پایې ته ورسیده کله چې د سر جیمز ویلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګریزې قواوو د روسنیو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شویدې

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخمیان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخمیان

اخر افغاني صېب لیکې چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خیل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د) فرنګیانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خیلو او غاړه اتمان خیل راکوز شوه د هشنغره کلي اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زیاته شوه تر پېښور پورې د پولیس څوکۍ به ئې تالا کولې. د اولنۍ جنګ عظیم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غبږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هیله اتمان خیل قلار شول. البته د غاړې اتمان خیل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خیلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

.۱۹۰۹

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشری چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې یې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پریخودل.

.۱۹۱۰

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پیښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں باندې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلې شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو .تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغی لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړي شه چې په امن باندې خبری اتری پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پیښور کې په ..مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړی په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پوری په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پیښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په تسل په مئ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړی په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهری وکړی او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د تسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلی ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندی د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمباریانی وشوی چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندۍ خوړ باندی مورچې جوړیکړی او دغه لښکر یې منتشر کړی. دغه لښکر په داسې حال .کې منتشر شوې وو چې له انګریز له خواه پری په جازونو بمباریانې شروع شوې

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوې دي. چې مونږ پرې په مئ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباری د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندۍ خوړ کې خکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمباری وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وایې چې مونږ په جندی خوړ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مخکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۲ نېټه بمباری په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلې سیاسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په میاشت کې فقیر صیب د علینګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی علیزی او اصېل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمباریانې وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزې اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمبارې وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمباری. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۲ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقیر علینګار او اتمانخېل په جندې خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای یې په انګریز فوځ باندی د وینو تویولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاقی ته هوم ډیر نقصان ورسیدو اخیر کې انګریز فوځ د کرنل سکاټ په مشرۍ کې ډیر غټ فوځ له انګریز له خواه تیار کړو چې تنګی ته یې راولیګو چې په قبائلی لښکرو یې د توپونو ګولۍ ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډیر قبائلی لښکری ځوانان شهیدان شو او ډیر زخمیان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډیر نقصان ورسولو .

ژمونژ مجاهدین نومی کتاب کې عبدلحلیم اثر افغانی لیکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سیاسی تحریکونه اثر قبائیلی علاقو باندې اوشه. نو دا رنګ برنګ اصیل نومی اتمان خیل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خیل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په برید په جندی خوړ پریوتل مورچې ئې اولګولی انګریزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډیره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پولیټیکل ایجنټ میجر جے. ډبلیو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګریزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مینه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټۍ ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصیل ځانګه له اتمان خیلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزورې شه. د قبائلې غازیانو لښکر واپس شه. غازیان د جنګی قید یانو په شکل د فرنګې په لاس پریوتل په اګست ۰ کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قيد يان ئي راپريودل. البته چې د غازيانو كومه وسله فرنګي له په لاس ورغلی وه هغه ئې غازيانو ته واپس نه كړه.

د اګره په غزا كښې يو نوي روحاني پښشواد عليمنګار فقير راښکاره شوی وو. ډير شهرت ئې موندلو ړېړ. هغه په اګست ۰ كښې د پړانګ غار په لار په پيښور د غزا كولو خيال لرلو لېكن د اتمان خيلو په الېنګار په فقير اعتبار نه وو لار ئې ور نه كړه.

۱۹۳۲.

په كال ۱۹۳۲ كې ديره د نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وينختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري عليمنګار فقير كوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷ مه په منځ كې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګريز لپاره په خطره كې وو. مخكې وايې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډير مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګريز د بانړ كی كيمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په كلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمبارياني وشوې.

.۱۹۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولايي ۳۱ مه نېټه فقير عليېنګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سيند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نيوې لپاره سوات ليوي وليږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخميان شولی له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړيدل. د دغه سوات ليوي له په مدد کې د انګريز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګريز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګريز د رائل ائر فورس په فوځې جاز بانديې د لوی اګري اتمانخېلو ډزې هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه .ورغورځيدل په اتمانخېلو کې .

په دغه کې انګريز اويل چې دباره لوی اګره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اګری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګريز له خواه وشوا چې په دغه علاقه يو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر يو ځل بيا د سوات په سيند راوغوتل چې بريد يې د انګريز په زد وکړو. په فروری په مياشت کې چې فوځ په د قلنګی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کته کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخليدو نو .د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژنی وشوی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علېنګار فقیر په مشرۍ کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسې کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتېدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوې او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه خواه توپونه ارټرلری هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علینګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوې وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الینګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزۍ اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځۍ علینګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پښت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکي چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علیننګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګری اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړیږي د فوځی پوسټ لپاره چې هغه پوسټ ورانه کړی او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړی وایې چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوړلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وایې چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملی په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملی وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیننګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقی کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیننګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیډو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونې طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکی ورغلله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چاز ونه بمبارې کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبې طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانو یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابې میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقير د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقير علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقير علینګار د اتمانخېلو لوی اکری علاقی کې پناه وغستلله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقير پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعله هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعله دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانون یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علینګار حملې وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالې

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson- Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor’s gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand’s. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79
19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19
20. The Bombay Chronicle 25 November 1934
21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-
22. Reference (د غازي میرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ۱۳۹- ۴۶-۱۴۰)
23. Reference۶۶۶ محمد شفیع صابر-تاریـــخ صوبه سرحد- پاڼه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library